Koordinatiegroep Weiger Atoomstroom

NIEUWSBRIEF, 3-de jaargang, september 1984, nummer 7

Giro 5230463 t.n.v. KWA, Furmerusstraat 470, 8602 CD Sneek, tel. 05150-16971, voor uw hoogst welkome en liefst regelmatige bijdragen. Bepaal ook zelf de prijs die u wilt overmaken voor uw abonnement op de Nieuwsbrief. Ze verschijnt ongeveer om de zes weken. De oplage is nu 850 stuks. De kostprijs is ongeveer f 9,- per kwartaal.

NIEUWSBRIEF

Affiche

Bij deze Nieuwsbrief ontvangt u, als alles weer goed is gegaan, een affiche voor de grote landelijke manifestatie tegen kernenergie in de Noordoostpolder, te Emmeloord, op zaterdag 22 september. Geeft u het affiche een goed zichtbare plaats? Verder treft u aan een krant die is uitgebracht door het Landelijk Platform Tegen Kernenergie waarin alle groepen tegen kernenergie samenwerken. Wij dus ook.
Komt u ook op zaterdag 22 september?

Voor zover daar gelegenheid toe is vergaderen de verschillende groepen op vrijdagavond 21 september. De groepen die geïnteresseerd zijn worden dan verwacht in Emmeloord, met hun kampeertentjes om erin te slapen!

Advertenties

In de laatste vergadering van het Landelijk Platform werd o.a. afgesproken dat we in de kranten onder mededelingen en felicitaties kleine advertenties zullen plaatsen, te beginnen op 8 september. Bijvoorbeeld:

> Wij gaan zaterdag 22 september naar de manifestatie tegen kernenergie in Emmeloord. Jullie ook? Groetjes van Dirk en Geertrui.

Op zo'n advertentie kunnen anderen antwoord geven. Plaatst u ook een advertentie in de Leeuwarder Courant of in bijvoorbeeld de Volkskrant?

Notitie

Mileufederatie Groningen, Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee, Werkgroep Eemsmond.

inleiding

Over de gevolgen van een ramp met een kerncentrale is veel geschreven. Voor degenen die zich wat meer in de details willen verdiepen is hierna een literatuurlijst toegevoegd.

In het begin van de kernenergie-discussie werd vaak ontkend dat er een groot ongeluk met een kerncentrale kon gebeuren. Men zei dat de kans op een ongeval verwaarloosbaar klein was. Langzamerhand begon men zich echter te realiseren dat een kernramp niet onmogelijk is. Veel mensen beseften dat pas toen de Amerikaanse overheid serieus bleek te overwegen 2 miljoen mensen uit de buurt van Harrisburg te evacueren. Het was op dat moment erg onzeker hoe het ongeval in de kerncentrale zou gaan aflopen.

Blijkens de uitspraken in de nota van de Rijks Planologische Dienst (april '84) en het concept-regeringsstandpunt (mei '84) erkent de Nederlandse overheid nu ook dat een grote ramp met een kerncentrale tot de mogelijkheden behoort. De "oplossing" is de kerncentrale in een dunbevolkt gebied te plaatsen.
Het idee daarachter is, dat in geval van een ramp het aantal acute slachtoffers kleiner is dan wanneer de kerncentrale bij een dichtbevolkt gebied staat. Zoals uit de hierna volgende gegevens blijkt, komt het rampzalige karakter van een kernramp echter niet alleen voort uit het aantal acute doden.

de oorzaak van een kernramp

Voor- en tegenstanders van kerncentrales zijn het meestal eens over de technische beschrijving van de gebeurtenis die tot een groot ongeluk met een kerncentrale zou leiden. Als het splijtingsproces in het reactorvat stopgezet wordt, bevatten de brandstofstaven een grote hoeveelheid splijtingsproducten: de radio-actieve brokstukken van de verspleten uraniumatomen.

Veel van deze splijtingsproducten hebben een kort leven. Ze vervallen binnen minuten,uren of dagen. Daarbij geven ze straling en warmte af.

Wanneer de koeling en de nood-koelsystemen van de reactor uitvallen, doet de nawarmte van deze splijtingsproducten de

Collectief Stichting Laka www.laka.org Gedigitaliseerd 2013

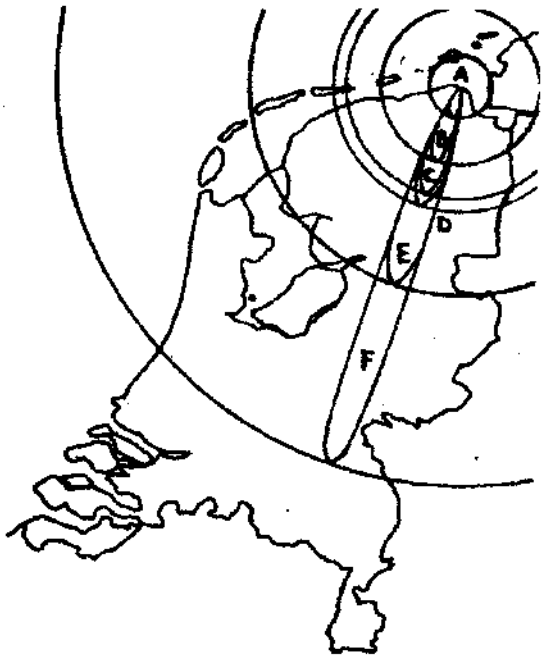

Fig. 1. De gevolgen van een groot ongeval met een kerncentrale in de Eemshaven, bij wisselvallig regenweer, matige noord-noord-oosten wind, windsnelheid 6 m/sec. Dit weertype hebben we, met wind uit verschillende richtingen, meer dan 50% van de tijd.

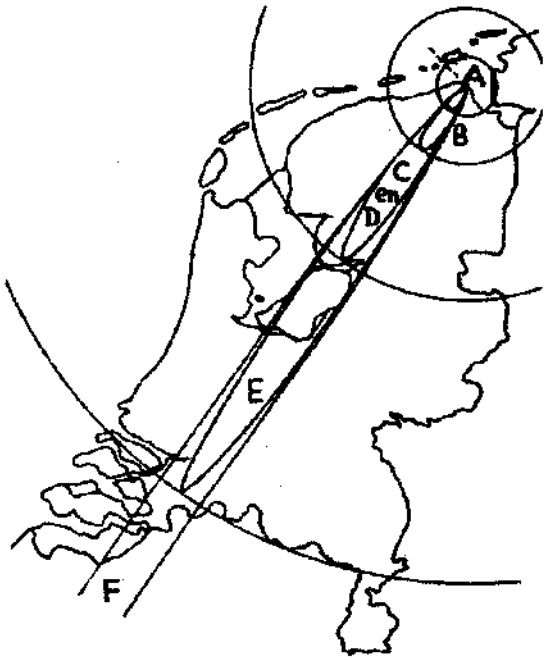

Fig. 2. Zelfde als bij fig. 1. maar nu tijdens mooi weer, zwakke noord-oosten wind, windsnelheid 2 m/sec. Dit weertype hebben we, met wind uit verschillende richtingen, ongeveer 10% van de tijd.

Verklaring van de letters in de sigaarvormige gebieden:

A. ernstige stralingsziekte met kans op sterfte ten gevolge van de stralingsdosis in de eerste 24 uur na de ramp. (meer dan 200 rem)
B. lichte stralingsziekte ten gevolge van de stralingsdosis in de eerste 24 uur. (meer dan 15 rem)
C. de stralingsdosis ten gevolge van bodemstraling overschrijdt binnen 3 maanden het noodreferentie niveau voor zwangere vrouwen en kinderen. (meer dan 5 rem inclusief het effect van binnenshuis blijven en dergelijke)
D. de jaardosis ten gevolge van bodemstraling tussen 5 en 6 jaar na de ramp, is het 10-voudige van de normaal toelaatbaar geachte dosis voor de bevolking als geheel. (meer dan 500 mrem inclusief het effect van binnenshuis blijven en dergelijke)
E. na 2 jaar nog onbruikbaar voor veeteelt ten gevolge van Strontium in het gras
F. voor tientallen jaren onbruikbaar voor landbouw ten gevolge van Cesium en Plutonium in de bodem.

(vervolg blz. 1.)

temperatuur van de brandstofstaven snel oplopen. Als er nog water in de reactor is, verdampt dat binnen een paar uur. Komt de temperatuur boven de 3000 graden C, dan smelten de staven en kunnen door het beton de grond in zakken (richting China, vandaar de bijnaam voor zo'n ongeluk: "China-syndroom").

Door het smelten van de splijtstofstaven komen vrijwel alle gasvormige splijtingsproducten uit de reactor-kern vrij. Samen met een belangrijk deel van de stoffen die niet zo gemakkelijk verdampen en een paar procent of minder van de vaste stof (in de vorm van stofdeeltjes, ook wel aerosolen genoemd) vormen zij de radio-actieve wolk die bij ontsnapping uit de reactoromhulling de gezondheid van de bevolking buiten de centrale bedreigt.

In de discussie wordt soms gezegd dat de reactor "ontploft" - alsof de radioactieve wolk het gevolg is van een kernexplosie, dat wil zeggen een uit de hand gelopen kettingreactie. Dit is een onjuist idee. Wat uit de hand loopt is de koeling na het stopzetten van de kernreacties. Als de oververhitte splijtstofstaven met water in contact komen, kunnen zich wel

zeer krachtige stoom- en knalgasexplosies voordoen. Het zijn o.a. deze explosies die de betonnen veiligheidsmantel van de reactor kunnen doen scheuren, zodat het radio-actieve materiaal naar buiten kan ontsnappen.

alles of niets: recente meningsverschillen over de gevolgen van een kernsmeltingsongeval

In 1980 verscheen in Amerika de zogenaamde EPRI-studie, een rapport geschreven door de heren Levenson en Rahn. Volgens hen zouden in geval van een kernsmeltingsongeluk bepaalde chemische en fysische processen ervoor kunnen zorgen, dat een deel van de radio-activiteit binnen het reactorgebouw bleef (en dus daarbuiten geen schade zou aanrichten). De radio-activiteit zou van binnen aan de betonnen koepel, de veiligheidsomhulling van de reactor, blijven kleven als de koepel tenminste niet direct na de kernsmelt en de explosies in de reactor bezwijkt. De schrijvers van het rapport trokken hieruit de conclusie dat bij een groot reactorongeval niet meer dan enkele tientallen doden zouden vallen.

In 1982 publiceerde de officiële Amerikaanse Kernreglementen Commissie, Nuclear Regulatory Commission (NRC), die verantwoordelijk is voor de regels voor de veiligheid van kerncentrales, een rapport waarin alle beschikbare informatie over het vrijkomen van radio-actief materiaal bij een groot reactor-ongeval op een rijtje was gezet. De aanleiding voor deze studie was onder andere het bovengenoemde rapport van Levenson en Rahn.

De voorlopige conclusie van de NRC was dat van sommige splijtingsproducten 10 tot 200% méér zou vrijkomen dan tot dan toe werd aangenomen, maar van Jodium ongeveer de helft.

Als de veiligheidsomhulling onbeschadigd blijft kan er bij een kernsmelting 100.000 keer minder radio-activiteit vrijkomen vergeleken bij het ergste geval, dat wil zeggen wanneer de reactor-omhulling bezwijkt, bijvoorbeeld na een breuk in de hoofdkoelleiding van de reactor. De NRC zegt verder dat alleen voor een beperkt aantal ongevalsscenario's de berekende gevolgen mogelijk overschat zijn.

Het rapport van Levenson en Rahn is dus te vergelijken met een rapport, waarin men uit het feit dat er wel eens iemand levend uit een autowrak kan komen, concludeert dat ernstige auto-ongelukken met dodelijke afloop dus niet meer zullen voorkomen. Het kan inderdaad wel eens goed aflopen, zegt de NRC, maar daarmee houden ernstige ongelukken nog niet op te bestaan.

In december 1982 verscheen in Nederland een rapport(je) van de Commissie Reactorveiligheid over deze zaak. In het eindrapport van de Stuurgroep Maatschappelijke Discussie Energiebeleid staat dat volgens de Commissie Reactorveiligheid de omvang van reactorongevallen in de rapporten van de Gezondheidsraad (1975 en 1978) overschat zijn.

De Commissie Reactorveiligheid concludeert namelijk dat de lozing van Jodium ongeveer honderd maal minder is dan werd verondersteld en van aerosolen (o.a. cesium) ongeveer 10.000 maal minder (Eindrapport SMDE, pag.209). De stuurgroep van de heer De Brauw vergeet hier echter iets bij te vermelden. De Commissie Reactorveiligheid heeft met een eenvoudig model uitgerekend wat er zou gebeuren als de betonnen omhulling van de kerncentrale na een kernsmeltingsongeluk een hele dag lang intact blijft en dan pas scheurt.

Dan gebeurt er hetzelfde als in een huis waar iemand de stofzuigerzak binnenshuis uitklopt en niet direct het raam open doet. Als men direct het raam open doet, waait het grootste gedeelte van de stofdeeltjes (aerosolen) eruit. Maar als men een dag wacht, alvorens het raam open te doen is een deel van het stof neergevallen en waait er veel minder het raam uit.

Anders gezegd: de Commissie Reactorveiligheid heeft evenmin als Levenson en Rahn in hun EPRI-rapport bewezen, dat er in geval van een ernstig reactorongeval minder radio-actief materiaal naar buiten zou komen als tot nu toe werd aangenomen.

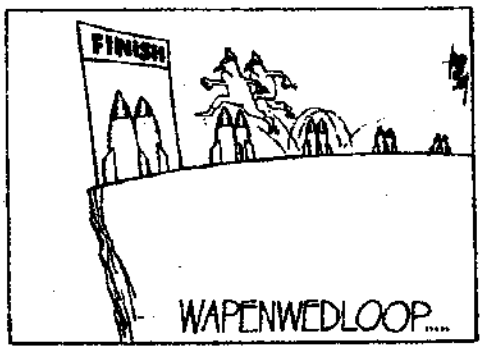

gevolgen van een kernramp

Hieronder worden de gevolgen van een grote ramp met een kerncentrale alleen beschreven in termen van de omvang van gebieden die gedurende langere of kortere tijd door de radio-actieve fall-out onleefbaar, onbewoonbaar of onbruikbaar worden. De gegevens hiervoor zijn ontleend aan de meest recente Nederlandse studie op dit gebied, geschreven in opdracht van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid en gepubliceerd in 1983.

Het ongevals-scenario waarop de cijfers zijn gebaseerd is wat betreft lozing nog niet het ergst denkbare, maar het op één-na-grootste ongeval. De reden hiervoor is dat de meningen van deskundigen over de mogelijkheid van het ongeval dat tot de ergste lozing (FK-1) zou leiden nogal uiteenlopen. Over de mogelijkheid van een reactorongeval, waarbij de vrijkomende radio-activiteit (FK-2) overeenstemt met de hier gekozen hoeveelheid, verschillen de meningen weinig.

De wind neemt de radio-actieve wolk die uit de reactor ontsnapt mee en verspreidt de radio-activiteit over het land. Voor twee weertypes zijn de gevolgen aangegeven:

1. Weerscategorie F (stabiele weersomstandigheden, volgens Pasquill-indeling). Het is mooi, rustig weer. Er waait een zwakke wind met een snelheid van 2 meter per seconde. Dit weertype komt ongeveer 10% van de tijd in Nederland voor.
2. Weerscategorie D (vrij onstabiel weer volgens de Pasquill-indeling). Er staat een zwakke tot matige wind met een snelheid van 6 meter per seconde. Weertype D komt meer dan 50% van het jaar voor in Nederland.

Het ongeval heeft gevolgen zowel op korte als op lange termijn. Tot de korte termijn rekent men gevolgen die zich binnen enkele maanden voordoen. Hieronder vallen acute sterfte en stralingsziekten tengevolge van zeer hoge stralingsdoses en de zo snel mogelijke evacuatie van de besmette gebieden.

Tot de lange termijn-gevolgen behoren die gevolgen die vele jaren merkbaar blijven, zoals het onbewoonbaar zijn van radio-actief besmette gebieden, de onbruikbaarheid van land voor agrarische

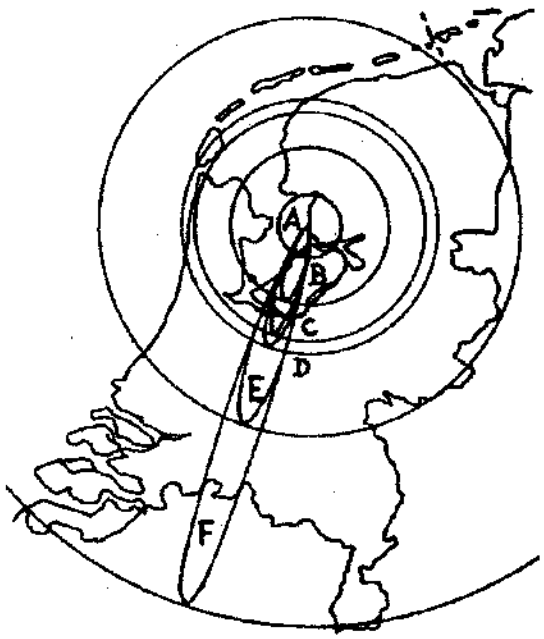

Fig. 3. Zelfde als bij figuur 1. maar nu staat de kerncentrale in de Noordoostpolder.

doeleinden en andere economische activiteiten. Ook behoren hiertoe de vaak pas na vele jaren optredende kankergevallen en de door straling veroorzaakte erfelijke schade, die aan latere generaties wordt overgedragen.

De verspreiding van de radio-activiteit met de wind mee leidt tot sigaarvormige gebieden, waarbinnen het niveau van de radio-activiteit groter of gelijk is aan het niveau op de grens van de sigaar-vorm. Op de bijgevoegde kaarten is telkens maar het effect van één windrichting aangegeven. Het effect bij een andere windrichting vindt men met behulp van de omschreven cirkel.

(De KWA voegt aan het bovenstaande toe dat in de oorspronkelijke uitgave van deze notitie de figuren 3. en 4., betreffende de Noordoostpolder, niet waren opgenomen. De onderstaande beschrijving gaat uit van de Eemshaven als vestigingsplaats voor een kerncentrale. Eén en ander lijkt ons makkelijk te vertalen met de Noordoostpolder als vestigingsplaats.)

korte termijn-gevolgen

Gebied A is het sigaarvormig gebied waarbinnen men door straling uit de overtrekkende wolk, het inademen van radio-

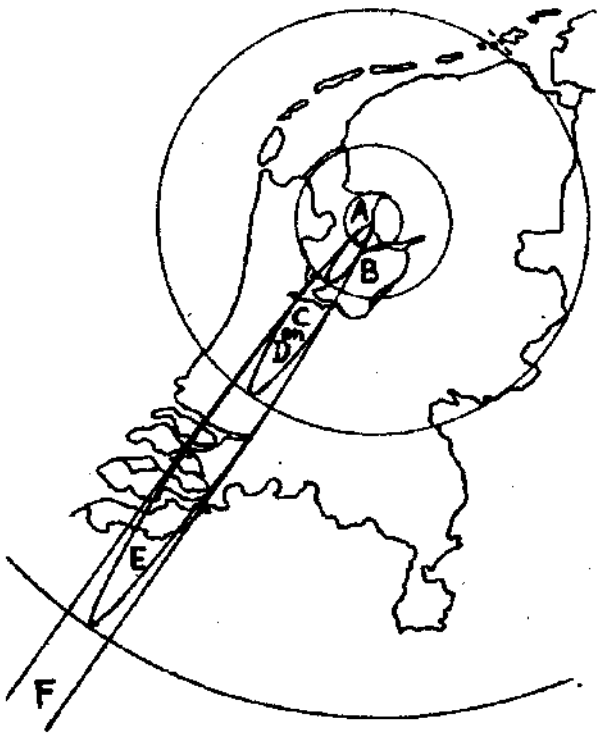

Fig. 4. Zelfde als bij figuur 2. maar nu staat de kerncentrale in de Noordoostpolder.

activiteit en straling van de besmette bodem binnen 24 uur een stralingsdosis van 200 rem of meer ontvangt. Dit leidt van ernstige tot dodelijke stralingsziekte (een dosis van meer dan 300 rem leidt tot meer dan 50% sterfte, 400 rem tot 100% sterfte). Voor beide weertypen is het gebied ongeveer 15 km lang. Acute lichte stralingsziekten en aantasting van het bloed doen zich voor tot op 40 km (gebied B).

Dat wil zeggen, bij noordwestenwind vallen er tot in Delfzijl doden onder de stralingszieken tengevolge van de dosis binnen de eerste dag en bij zuidenwind zitten de toeristen op de Duitse waddeneilanden Borkum en Juist als ratten in de val. Onmiddellijke evacuatie lijkt voor hen uitgesloten.

Men dient zich daarbij te realiseren, dat langduriger verblijf in het besmette gebied tot steeds hogere doses leidt door de gezamenlijke werking van ingeademde rado-activiteit, de consumptie van radio-actief besmet voedsel en water en straling van de besmette bodem. Dat wil zeggen, als het niet mogelijk blijkt om na een kernongeval met mooi weer en oostenwind in een vakantieseizoen de tienduizenden toeristen op een eiland als Ameland of Schiermonnikoog binnen 24 uur te evacueren, dat voor hen niet bij lichte stralingsziekten blijft.

In het ernstig besmette gebied moeten later niet alleen de hoog-radio-actieve lijken van mensen geborgen worden, maar ook van talloze dieren. De verminderde weerstand van de overlevenden en de hygiënische omstandigheden kunnen gemakkelijk tot zich snel verspreidende besmettelijke ziektes leiden.

De Nederlandse Gezondheidsraad heeft een dosis van 5 rem als "noodreferentieniveau" voorgesteld. Als dat niveau overschreden wordt, zouden in elk geval zwangere vrouwen en kinderen geëvacueerd moeten worden.

Gebied C is de omvang van het gebied waarin door de straling van de besmette bodem binnen 3 maanden dit "noodreferentie-niveau wordt overschreden. Daarbij is nog rekening gehouden met een afschermingsfactor van 0,3 door verblijf binnenshuis en dergelijke.

In geval van mooi weer en zwakke wind tijdens het ongeval is het gebied C 110 km lang en tot 15 km breed; in geval van onstabiel weer met regen is het 60 km lang en 10 km breed. Als het tijdens het kernongeval onstabiel weer en droog is, was het gebied dat in elk geval voor zwangere vrouwen en kinderen maanden tot jaren onbewoonbaar verklaard moet worden 260 km lang en 25 km op zijn breedst.

lange termijn-gevolgen

De straling afkomstig van de radio-actief besmette bodem geeft mensen die daarop verblijven een uitwendige stralingsbelasting. De belangrijkste bijdrage daaraan leveren Cesium-134 en Cesium-137, met een halfwaarde tijd (= de tijd waarin de stalingsintensiteit steeds met de helft terugloopt) van respectievelijk 2 en 30 jaar.

Volgens de Internationale Commissie Stralingsbescherming is de norm voor individuele leden van de bevolking een stralingsbelasting van 0,5 rem (= 500 mrem; 1 mrem = 1 millirem = 1/1000 rem) per jaar, terwijl de gemiddelde dosis over een blootgestelde bevolkingsgroep niet hoger dient te zijn dan 50 mrem per jaar. Volgens de Nederlandse Gezondheidsraad zouden leden van de bevolking

niet regelmatig mogen worden blootgesteld aan een extra stalingsdosis van ongeveer 30 mrem/jaar.

Gebied D is het gebied waarbinnen tussen 5 jaar en 6 jaar na het ongeval, rekening houdend met een afschermingsfactor van 0,5, de stralingsbelasting nog steeds 500 mrem/jaar of meer bedraagt (10 keer de norm voor de bevolking als geheel!). Vijf jaar na een ongeval bij mooi weer is het onbewoonbare gebied nog steeds 110 km lang. Na een ongeval met onstabiel weer en regen 65 km. Na een ongeval met droog en onstabiel weer zou het 300 km lang zijn.

Niet alleen de uitwendige stralingsbelasting maakt het land onbewoonbaar; ook het weer opwaaien van radio-actieve deeltjes zoals Plutonium maakt een gebied onbewoonbaar, omdat maximaal toelaatbare concentratie van radio-activiteit in de lucht overschreden wordt. De mensen die in deze gebieden wellicht noodgedwongen blijven wonen, moeten daardoor generaties lang met een reële angst leven om alsnog kanker tengevolge van straling te krijgen. Elke zwangerschap zal gepaard gaan met de reële angst dat het kind erfelijke afwijkingen zal hebben.

Behalve voor de bewoonbaarheid heeft de besmetting van de grond ook gevolgen voor landbouw en veeteelt. Op korte termijn worden etenswaren en op het land staande oogsten door radio-actieve neerslag dusdanig besmet, dat ze vernietigd moeten worden. Op langere termijn overheerst de "interne" besmetting, doordat het gewas radio-actieve stoffen via de wortels uit de grond opneemt.

De radio-actieve stof die de lange termijn-besmetting van grasland bepaalt is Strontium, dat een halfwaarde tijd van 28 jaar heeft. Twee jaar na het ongeluk zijn de afmetingen van het voor veeteelt onbruikbare sigaarvormige gebied (aangegeven als E) na een ongeval bij mooi weer: 550 x 22 km en twee jaar na een ongeval bij onstabiel regenachtig weer: 210 x 20 km.

Voor de bruikbaarheid van het land voor landbouwdoeleinden op lange termijn, zijn onder andere Cesium-137 (halfwaarde tijd 30 jaar) en Plutonium-239 (halfwaarde tijd 24.400 jaar) van belang. Na een ongeluk met mooi weer maakt Cesium om te beginnen een sigaarvormig gebied (F) van

255 km lang en 10 km breed voor landbouw onbruikbaar. Regenachtig onstabiel weer tijdens het ongeval leidt tot een voor landbouw onbruikbaar gebied van 110 km lang en 20 km breed. De afmetingen van het gebied dat door Plutonium-239 onbruikbaar wordt zijn anderhalf maal zo groot als die van Cesium. Bij alle berekeningen is er vanuit gegaan dat met diepploegen de radio-activiteit eerst tot een vierde van de oorspronkelijke concentratie verdund zou zijn.

Het is onduidelijk hoe snel deze radio-actieve stoffen door regen en biologische processen uit de bovenste lagen van de grond wegspoelt. Maar men kan er vanuit gaan, dat dit gebied, als men de normen handhaaft, tenminste tientallen jaren lang niet meer te gebruiken is voor agrarische doeleinden.

De begeleidende brief bij deze notitie van de Milieufederatie Groningen was getekend door:
Herman Damveld, vice voorzitter Milieufederatie;
Klarisse Nienhuys, voorzitter Landelijke Vereniging tot behoud van de Waddenzee;
Wim Kuiper, voorzitter Werkgroep Eemsmond.

literatuur met betrekking tot de gevolgen van een kernramp

Bekende buitenlandse studies:
* Nuclear Regulatory Commission, Reactor Safety Study, An Assesment of Accident Risks in US Commercial Power Plants, WASH-1400 Final, 1975 (het zgn. Rasmussen rapport).
* Der Bundesminister für Forschung und Technology, Deutsche Risikostudie Kernkraftwerke, Verlag TüV Rheinland, Köln, 1977.

Nederlandse studies:
* Gezondheidsraad, Kerncentrales en Volksgezondheid, Rapport van de Commissie Kernenergie 3500 MWe, Rijswijk, 1975.

* P. Boskma e.a., Kernenergie in Discussie, Boerderijcahier 7502, TH Twente, Enschede, 1975.
* Energiegroep Noord-Nederland, Kernenergie? Een overzicht van de problemen rond kernenergie met een studie over de gevolgen van de vestiging van een kerncentrale bij de Eemsmond, Groningen 1976.
* G. van Dijk, W.A. Smit, Kleine Kansen - Grote Gevolgen, Boerderijcahier 7601, TH Twente, Enschede, 1977.
* W.A. Smit, R. Geerts en G. Tiemessen, Ahaus, Lingen en Kalkar: Duitse nucleaire installaties en de gevolgen voor Nederland, Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR), Serie voorstudies en achtergronden, nr. V31, Staatsuitgeverij, Den Haag, 1983.

In het rapport van de Gezondheidsraad zijn voornamelijk de gevolgen voor personen berekend als gevolg van de besmetting opgedaan in de eerste 24 uur na het vrijkomen van de radio-actieve wolk uit de kerncentrale. In de daarna genoemde studies zijn daarnaast ook de gevolgen bij langdurig verblijf in besmette gebieden berekend.

Een goed overzicht van de meningsverschillen en de achtergrond daarvan met betrekking tot de kans op en berekeningen over ongevallen met kerncentrales is te vinden in het volgende boekje:

* Bezinningsgroep Energiebeleid, Splijtstof, Controverses over kernenergie, Somso/Macula, Amsterdam/Boskoop 1983 (te bestellen door f 17,50 over te maken op giro 4291902, tnv Macula, Boskoop).

Europese Commissie

Uit de kranten hebben we al kunnen vernemen dat het niet goed gaat met de geblokkeerde rekeningen. Toen het eind mei duidelijk werd dat onze zaak niet voor de Hoge Raad zou komen, verzonden we verzoeken aan provinciale staten en aan de gemeenteraad van Leeuwarden, om de geblokkeerde rekeningen te laten voortbestaan, met dien verstande om het geld, 2,7% van de stroomrekeningen, ten goede te laten komen aan vormen van niet bedreigende energieopwekking. De statencommissie voor financiën en economische zaken adviseerde op 16 augustus negatief op ons verzoek. Het gevolg zal waarschijnlijk zijn dat in een volgende vergadering van provinciale staten ons verzoek wordt afgewezen en de geblokkeerde rekening voor PEB-klanten wordt opgeheven.

De gemeenteraad van Leeuwarden zal zeer waarschijnlijk het beleid van de provincie volgen, zodat de geblokkeerde rekening voor FRIGAS-klanten ook zal verdwijnen.

We mogen aannemen dat de ruim duizend PEB-klanten en enkele honderden FRIGAS-klanten, die nu nog 2,7% van hun stroomrekening op een geblokkeerde rekening betalen, eerdaags netjes bericht zullen krijgen dat zij weer "gewoon" moeten gaan betalen. Iedereen moet voor zich zelf uitmaken of hij of zij dat doet. In ieder geval moet er rekening mee worden gehouden dat de gewetensbezwaarde atoomstroomweigeraar die zijn of haar 2,7% niet normaal betaald, zeer snel zal worden afgesloten, met weinig of geen uitzicht op heraansluiting.

Jammer, de provincie heeft nog steeds 2,7% van de aandelen van de Gemeenschappelijke Kernenergiecentrale Nederland (GKN) en er is nog steeds geen meederheid in de staten voor uittreding. De staten bleken zelfs in meerderheid bereid om extra geld te stoppen in de bodemloze put van Kalkar!

De winst is echter dat steeds meer mensen zich de gevaren van de uranium- en plutoniumketen, met als eindpunten een door straling vergiftigd milieu en een door kernwapens vernietigde wereld, bewust zijn geworden. Nu, met de mogelijke komst van nieuwe kerncentrales, wordt in het land opnieuw opgeroepen om het GKN-aandeel in de stroomrekening te gaan weigeren.

En nu verder?! Op 14 augustus legden Henk en Akky hun en onze gewetensbezwaren tegen atoomstroom voor aan de Europese Commissie voor de rechten van de mens. We zijn aan een nieuwe fase van de strijd begonnen.

MANIFESTIE TEGEN KERNENERGIE !!
zaterdag 22 september
renbaan te Emmeloord

PROGRAMMA

Op het moment dat we dit schrijven wordt er in de NOP nog hard gewerkt aan het programma. Eén en ander moet aansluiten op hetgeen op prinsjesdag, de derde dinsdag van september, met de troonrede verder bekend zal worden. Een volledig programma kunnen we hier dus niet vermelden. We doen slechts een greep.

Er zijn spreeksters en sprekers, o.a. Greetje Lubbi van de Voedingsbond FNV, Okke Jager, Theo Potma, iemand van Boeren tegen kernenergie. Er is muziek van Smirnoff, Harry Muskee, Pierre Courbois en misschien van Django Edwards, de Fanfare van de Eeuwigdurende Bijstand en van Fistel. Er zijn filmvoorstellingen over energie (strijd). Gewerkt wordt aan een créche en aan een kinderprogramma. Energie Anders zal present zijn met een tentoonstelling en ander 'kijkspul'; het Centrum voor Energiebesparing met fotomateriaal van projecten; Zonnewind met een windmolen; Energiewinkel Nijmegen met een tentoonstelling passieve zonneenergie; ODE met één of twee windmolens. De Energiekaravaan is er met een cultureel programma: Proloog, acrobatiek, huisorkest en straattheater. En natuurlijk zijn er vele kleinere informatiestands. Rampenplan uit Sittard verzorgt de voedselvoorziening.

Deze grote landelijke manifestatie begint om 11.00 uur en vindt plaats op de Renbaan te Emmeloord.

OPENBAAR VERVOER

Vanuit Wolvega en Sneek rijdt de FRAM op Emmeloord. Als er groepen en groepjes zijn die met de bus gaan, worden zij vriendelijk maar dringend verzocht contact op te nemen met de FRAM, 05150-19779. Als de rayonchef tijdig geïnformeerd is over de te verwachten drukte, minstens twee dagen van te voren, kunnen er extra bussen rijden of zelfs afgehuurde bussen. Ook telefoontjes van individuele reizigers vormen voor de FRAM een signaal voor het wel of niet nodig zijn van extra bussen.

De lijndienst nummer 49 uit Wolvega, vanaf het station, rijdt via Oldelamer, Munnekeburen, Scherpenzeel, Kuinre naar Emmeloord. Zaterdags zijn de vertrektijden vanuit Wolvega 10.07, 13.07, 16.07 en 18.31. Terug om 8.13, 11.13, 14.13 en 17.02 vanuit Emmeloord.

De lijndienst nummer 42 uit Sneek rijdt via Hommerts, Jutrijp, Spannenburg, Lemmer, Rutten, Creil en Bant naar Emmeloord. Steeds kwart voor het uur vanaf het station Sneek. Terug vanuit Emmeloord 29 minuten na ieder uur tot 19.29. Daarna nog om 20.35 en 21.35 uur.

Als er over het busvervoer verder iets te melden is, vindt u dat in de Leeuwarder Courant, in de rubriek mededelingen en felicitaties.

MEDEWERKSTERS en MEDEWERKERS

Voor het opbouwen op vrijdagmiddag en -avond 21 september, verschillende diensten op zaterdag 22 september en voor het afbreken en opruimen op zondag 23 september, hebben we de mensen in de NOP toegezegd dat wij met een groep mensen zullen helpen. De Stroomgroep Franeker heeft zich al bij de NOP-mensen gemeld. Wie stellen er zich nog meer beschikbaar voor een aantal uren, op welke dag of op welke dagen?

Op dit moment weten we nog niet wat ons als werk wordt toebedeeld maar zo snel we daar meer over weten krijgen zij die zich telefonisch opgeven nader bericht. Het opgeven kan gebeuren bij:

* Johan van de Wal
* Ittie Dijkstra
* Janny Abbink
* Geertrui Potveer

ATOOMVRIJSTAAT